

Ο «ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟΣ» ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

Η κατηγορία/ες [ως «θεμελιώδεις έννοιες ή μορφές σκέψεις που εκφράζουν τις πιο ουσιώδεις σχέσεις ανάμεσα στα αντικείμενα της γνώσης και της νόησης» αλλά και ως πρόταση που ενοχοποιεί κάποιον για κάτι»¹], περί «αντισημιτισμού», παρουσιάζεται όλο και συχνότερα στον καθημερινό δημόσιο λόγο.

Πρόσφατα ενέπλεξε σε αυτόν και δύο έγκυρους Έλληνες ιστορικούς, γεγονός όχι αναγκαστικά αρνητικού χαρακτήρα, αφού και με τις διαφωνίες προωθείται η ιστορική έρευνα.

Οι «πόλεμοι για την ιστορία» είναι γνωστό ενδοελλαδικό και εξωελλαδικό φαινόμενο, Γενικά οι ιστορικές διαμάχες δεν αφορούν μόνο την ιστοριογραφία, αλλά και τις εκάστοτε διανοητικές και πολιτικές μεταβολές².

Ο Έντσο Τραβέρσο χρησιμοποιεί κάποια κριτήρια εκτίμησης ενός ιστορικού γεγονότος: την πλαισιοθέτηση (τοποθέτηση ενός συμβάντος στο κοινωνικό του πλαίσιο και το νοητικό τοπίο), τον ιστορισμό (για την ιστορικότητα της πραγματικότητας που μας περιβάλλει), τον συγκριτισμό (να συγκρίνουμε συμβάντα, εποχές, συμφραζόμενα και ιδέες), και την εννοιολόγηση (να κατανοούμε το πραγματικό μέσω των εννοιών που το εκφράζουν)³. Ενώ, επειδή παρελθόν και μέλλον συναντώνται και ανασυγκροτούνται στο παρόν, η συγγραφή της ιστορίας νομιμοποιείται να συμβάλει στην πολιτική χρήση, -ενδεχομένως και κατάχρηση⁴-, του παρελθόντος.

Ο +καθ. Φιλοσοφίας της Ιστορίας και διατελέσας Πρόεδρος της Διεθνούς Εταιρίας Διαλεκτικής Φιλοσοφίας, Societas Hegeliana, Ντομένικο Λοσούρντο, έχει γράψει ένα πολύ ενδιαφέρον βιβλίο για τις Εκδόσεις Α/ΣΥΝΕΧΕΙΑ, που είχα την τιμή να μεταφράσω: Το «Λεξικό της αμερικανικής ιδεολογίας. Η Γλώσσα της Αυτοκρατορίας», Αθήνα: 2010.

Όπως αναφέρει στην εισαγωγή του, «Κάθε πόλεμος που είναι σε εξέλιξη συνοδεύεται και τροφοδοτείται από μια δική του ιδεολογία», που «πρέπει να εξοπλίζει με επιχειρήματα τόσο αυτούς που «αναλαμβάνουν να σπείρουν τον θάνατο», όσο και «την εσωτερική κοινή γνώμη που αναλαμβάνει να τους συμπαρασταθεί»⁵.

¹ Γ. Μπαμπινιώτη, *ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ* Με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων, Αθήνα: 1998, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε.

² Έντσο Τραβέρσο, *Η Ιστορία ως πεδίο μάχης. Ερμηνεύοντας τις βιαιότητες του 20ού αιώνα*. Αθήνα: 2016, Εκδ. του ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ, σ.27

³ Στο ίδιο, σ.σ. 28-29.

⁴ Α. Ανδρέου, Σ. Κακουριώτης, Γ. Κόκκινος, Ε. Λεμονίδου, Ζ. Παπανδρέου, Ε. Πασχαλούδη (επιμ), *Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, Χρήσεις και καταχρήσεις της ιστορίας*, Θεσσαλονίκη: 2015, Εκδ. Επίκεντρο

⁵ Ντομένικο Λοσούρντο, *Το «Λεξικό της αμερικανικής ιδεολογίας. Η Γλώσσα της Αυτοκρατορίας»*, Αθήνα: 2010, Εκδόσεις Α/ΣΥΝΕΧΕΙΑ, σ.8.

Ανάμεσα στις κατηγορίες⁶ tout court, ο «αντισημιτισμός» καταλαμβάνει ένα ξεχωριστό κεφάλαιο, για τον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας» που επικρατούσε όταν γράφτηκε το βιβλίο, αλλά είναι μια λέξη εξαιρετικά επίκαιρη σήμερα, με την εμπόλεμη αντιπαράθεση Ισραήλ-Ιράν και τη Γενοκτονία της Γάζας σε εξέλιξη.

Η κυρίαρχη ιδεολογία επιχειρεί να ενοχοποιήσει κάθε απόπειρα κριτικής στην Ουάσιγκτον (γράφει ο Λοσούρντο), στο Ισραήλ που υποστηρίζεται από αυτήν, προσθέτουμε εμείς.

«Ο αντιαμερικανισμός είναι ο νέος αντισημιτισμός» έγραφε το 2006 άρθρο της ιταλικής εφημερίδας LA STAMPA⁷, ενώ σήμερα ορίζεται ως «αντισημιτική» κάθε κριτική κατά της πολιτικής του Νετανιάχου.

Ο Ντομένικο Λοσούρντο κάνει μια τεκμηριωμένη αναδρομή στην, πολιτική και θρησκευτική, ιστορία του «αντισημιτισμού».

Με πρώτη παρατήρηση ότι στη σημερινή φυλή ανήκουν τόσο οι Άραβες όσο και οι Εβραίοι, θεωρεί, και σωστά, ότι η καταγγελία του αντισημιτισμού θα έπρεπε να οδηγούσε στην καταγγελία κάθε μορφής μισαλλοδοξίας (πχ κατά των Παλαιστινίων, κατά των μεταναστών που διώκονται σήμερα από τον Τραμπ).

Καταδεικνύει την ανάγκη σοβαρής φιλοσοφικής και ιστορικής προσέγγισης. Υπογραμμίζει τον ρόλο του Μωάμεθ, όχι μόνο ως θρησκευτικού ηγέτη αλλά και στην εθνεγερτική του διάσταση για την ενοποίηση του αραβικού κόσμου. Υπενθυμίζει ότι κατηγορήθηκε για αντισημιτισμό ο Βολταίρος, ο Μαρξ, ακόμη και ο Λένιν, διαμορφωτής της θεωρίας του ιμπεριαλισμού. Αποδομεί την ταύτιση της θρησκευτικής (αναστρέψιμης) ιουδαιοφοβίας του χριστιανικού Μεσαίωνα από τον ρατσιστικό (μη αναστρέψιμο) αντισημιτισμό της ναζιστικής Ευρώπης. Αναδεικνύει τη σχέση της ναζιστικής αντισημιτικής ιδεολογίας με τις απόψεις βορειοαμερικανών σαν τον Χένρυ Φορντ, παραθέτοντας εδάφιο του Mein Kampf⁸. Ενώ τα βέλη έχουν εκτοξευθεί ακόμη και ενάντια στη Χάνα Άρεντ στην οποία αποδίδονται αιχμές ενάντια στον σιωνισμό στο βιβλίο της για τον Αιχμάν⁹.

Η κατηγορία του αντισημιτισμού, που ο Λαζάρ θεωρεί όρο αδόκιμο, «όταν χρησιμοποιείται κατά πάντων»¹⁰, δεν πρέπει να συσχετίζεται με κάθε κριτική που στρέφεται ενάντια στις φιλοδοξίες των ΗΠΑ και τη δολοφονική γενοκτονική πολιτική του κράτους του Ισραήλ.

⁶ Και με τις δύο έννοιες του Γ. Μπαμπινιώτη

⁷ Ντ. Λοσούρντο, σ.156.

⁸ Στο ίδιο, σ. 199.

⁹ Στο ίδιο, σ.164

¹⁰ Ο.π.

Οι ΗΠΑ, του Τραμπ σήμερα, που φέρουν το στίγμα της εξολόθρευσης των ιθαγενών ερυθρόδερμων και μαύρων, δεν δικαιούνται να εμφανίζονται σήμερα ως αντίπαλοι του «αντισημιτισμού».

Το κράτος του Ισραήλ με τον Νετανιάχου δεν επιτρέπεται να ταυτίζεται με τα θύματα της ναζιστικής (ευρωπαϊκής έμπνευσης και εφαρμογής!) «τελικής λύσης».

Σε πρόσφατη ανάρτηση στο fb¹¹ η κ. Δρουμπούκη γράφει: «Η δαιμονοποίηση των Εβραίων ως συλλογικότητας, η απαξίωση της μνήμης του Ολοκαυτώματος, η αμφισβήτηση της ανάγκης για έρευνα και εκπαίδευση γύρω από τον αντισημιτισμό είναι φαινόμενα που επανεμφανίζονται, με νέα ένδυση αλλά την ίδια βία».

Από την άποψη αυτή ήταν εύγλωττο το σύνθημα του πανώ στην πρόσφατη διαδήλωση καταδίκης της παλαιστινιακής γενοκτονίας στη Λάρισα: «τιμούμε τη μνήμη του Ολοκαυτώματος των Εβραίων, παίρνουμε θέση ενάντια στο Ολοκαύτωμα της Παλαιστίνης».

Άραγε «πρέπει να ταυτίζουμε την κριτική κάθε θρησκευτικής ή πολιτικής άποψης με την απόλυτη καταδίκη της?» αναρωτιέται ο Λοσούρντο.

Όμως πίσω από την επικαιρότητα, κρύβεται και η συνεχιζόμενη σύγκρουση των πολιτισμών, καθόλου απολίτικη, καθόλου αθώα. Η κυρίαρχη ιδεολογία εξαίρει με κάθε τρόπο την θρησκευτική και πολιτιστική υπεροχή της Δύσης όχι απλά ενάντια στο Ισλάμ, όχι μόνο στοχοποιώντας τη Χαμάς¹², αλλά γενικά ενάντια στους «βάρβαρους της Ανατολής». Όπως γράφει ο Αντώνης Λιάκος, «στις περιπτώσεις της αποικιοκρατίας και του πολιτισμικού ιμπεριαλισμού, το δυτικοευρωπαϊκό παρελθόν γίνεται βίαια και καταναγκαστικά το παρελθόν όλου του κόσμου»¹³.

Οι γυναίκες στο Ιράν και η μπούργκα, οι οπισθοδρομικοί μουλάδες (σε αντίθεση με το «προοδευτικό καθεστώς» του Σάχη, είναι πολιτικά, κάτω από πολιτισμικό μανδύα, επιχειρήματα για την υπεράσπιση της διείσδυσης της Δύσης στην κρίσιμη πετρελαιοφόρα και γεωπολιτικά ενδιαφέρουσα περιοχή της Μέσης Ανατολής. Το Ισραήλ προβάλλεται ως ο φεμινιστικός παράδεισος, αν και έχει ενδιαφέρον να δούμε τι ακριβώς και ποια δικαιώματα έχουν εκεί οι γυναίκες, καθώς και να θυμηθούμε την περίπτωση εβραίων γυναικών από την Αιθιοπία που το 2013 αναγκάστηκαν να πάρουν αντισυλληπτικά παρά τη θέληση τους¹⁴....

¹¹ [Anna Maria Droumpouki, 3 ημ.](https://www.facebook.com/anna.droumpouki), · Δημόσια επιστολή για την ακαδημαϊκή ελευθερία και την έρευνα για τον αντισημιτισμό <https://www.facebook.com/anna.droumpouki> [πρόσβαση 18/6/2025].

¹² Να θυμίσουμε, ότι εκτός των άλλων ΔΕΝ έχει συμπεριληφθεί στη λίστα των τρομοκρατικών οργανώσεων του ΟΗΕ. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_designated_terrorist_groups [πρόσβαση 18/6/2025].

¹³ Αντώνης Λιάκος, Πώς το παρελθόν γίνεται ιστορία? Αθήνα:2007, Εκδ. Πόλις, σ.105.

¹⁴ Άρθρο του THE GUARDIAN 28/2/2013, Ethiopian women in Israel given contraceptive without consent, theguardian.com [πρόσβαση 18/6/2025].

Και ένα τελευταίο ερώτημα: όταν υποστηρίζεις τους διωκόμενους (από την ιμπεριαλιστική υπερδύναμη δια χειρός του τοποτηρητή της), σημαίνει ότι αναγκαστικά ταυτίζεσαι με την κουλτούρα και τη θρησκεία τους?

Με το σημείωμα αυτό θέλησα να χρησιμοποιήσω τη διαμάχη των δύο ιστορικών όχι ως αφορμή για οπαδική υπεράσπιση του ενός ή του άλλου, αλλά να υπερασπιστώ την άποψη της πολυεπίπεδης αντιμετώπισης της αλήθειας, λαμβάνοντας υπόψη την προτροπή «AUDIATUR ALTERA PARS»¹⁵, και μη αποκρύπτοντας τις προσωπικές μου απόψεις.

Θυμίζοντας, αν μου επιτρέπεται, στην κ. Δρουμπούκη (υπέρμαχο μιας -ανέφικτης πλέον και επιστημονικά ατεκμηρίωτης «αντικειμενικότητας»¹⁶), ότι και ο ιστορικός είναι Άνθρωπος, και είναι προτιμότερο να γίνεται ο «θαρραλέος εξερευνητής των εποχών, παρά ο «αένας και ασυγκίνητος σπουδαστής των χρονικών τους»¹⁷.

~~~~~

18/6/2025

Άβα Μπουλούμπαση-Ιστορική ερευνήτρια

ΜΠΣ Ε.Α.Π. «ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ»

---

¹⁵ Λατινική έκφραση που αναγράφεται στην έδρα του Ανώτατου Δικαστηρίου του Illinois, USA...

¹⁶ «ως ιστορικός υπερασπίζομαι το δικαίωμα να ερευνώ, να διδάσκω και να παρεμβαίνω δημόσια για κάθε μορφή μίσους — χωρίς εξαιρέσεις». [Anna Maria Droumpouki](#), 3 ημ., · Δημόσια επιστολή για την ακαδημαϊκή ελευθερία και την έρευνα για τον αντισημιτισμό

¹⁷ March Bloch, *Απολογία για την Ιστορία. Το επάγγελμα του ιστορικού*, Αθήνα: 1994, Εναλλακτικές Εκδόσεις, σ.87.